

ISSN: 2146-8168

<http://bilader.gop.edu.tr>

Dergiye Geliş Tarihi: 17.02.2012
Yayına Kabul Tarihi: 28.06.2012

Baş Editör: Naim ÇAĞMAN
Alan Editörü: Murat SAYILI

Nuray KIZILASLAN¹, Çiğdem ÖZYURT²

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmada Ekoturizmin Önemi: Tokat İli Örneği

Özet

Bu çalışmada, Tokat'ta ekoturizmin ilk örneği olan Niksar ilçesi Sulugöl köyünde bulunan Küçükağa Çiftliğinde yaşayan aile ile nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği, katılımlı gözlem ve döküman incelemeleri yapılmış olup çiftliğin ekoturizme yakınlığı, sorunları ve çözüm önerileri sunulmuştur. Ayrıca, Tokat ilinin ekoturizm potansiyeli, SWOT analiziyle ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda, Küçükağa Çiftliğinin ekoturizm açısından yeterli potansiyele sahip olduğu, doğa dostu tarım yapıldığı, ekolojik ve kültürel dokuya uygun yapıda olduğu, ailenin bu işe istekli, bilinçli olarak ve gerekli eğitimi alarak başladığı ve insanlarla iletişim kurma gibi sosyal ihtiyaçlarını bu yolla karşılayabildiği görülmüştür. Çiftliğin yerel yönetimler, sektörler, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları vb. destekleriyle ilerleyeceği, gerekli tanıtım, reklam ve maddi destek ile bu alanda daha da uzmanlaşacağı tespit edilmiştir. Swot analizi sonucu; Tokat ilinin doğal, tarihi ve kültürel özelliklerinin ekoturizm potansiyeli açısından yeterli olduğu görülmüş olup, bu potansiyelin değerlendirilebilmesinin Tokat ilinin reklam ve tanıtımının yapılmasına, yatırımların teşvik edilmesine ve toplumda ekoturizm bilincinin oluşturulmasına bağlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Sürdürülebilirlik, Ekoturizm, Tatil Çiftlikleri, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, SWOT analizi

Gaziosmanpaşa Journal of Scientific Research 1 (2012) 50-62

The Importance of Ecotourism in the Sustainable Rural Development: Sample of the Province Tokat

Abstract

In the study; interview technique among the qualitative research methods, participating observations and the document examinations were made with the family ; that is the first sample of eco-tourism in Tokat; living in Küçükağa Farm which is in Sulugöl Village in Niksar Township and the predisposition to the farm for the eco-tourism, its problems and solution

¹ **Sorumlu Yazar;** Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 60240, Tokat. (e-posta: nuray.kizilaslan@gop.edu.tr)

² Ziraat Mühendisi, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 60100, Tokat.

offers were presented. The eco-tourism potential of Tokat province may meet were presented with SWOT analysis method. In the conclusion of the research; it was seen that Küçükağa Farm had got the sufficient potential about the eco-tourism, nature-friendly agriculture is made, it has got the suitable structure for the ecologic and cultural tissue, the family started this work willingly, consciously and had the necessary training and their social necessities such as communicating with the people ; can be provided via this way. It was found out that the farm could be developed with the supports of local governments ,sectors, academists ,non-governmental organizations etc. and it could expert more with the necessary introduction, advertisement and financial support. In the result of the Swot analysis, it was seen that the natural beauties of Tokat province is sufficient about the historical and cultural features' eco-tourism potential; it was emerged that the availability of this potential to be evaluated is devoted to the advertisement and introduction of Tokat province, the encouragement of the investments and providing eco-tourism consciousness in the society.

Key words: *Development, Sustainability ,Eco-tourism, Holiday Farms, Wheat Ecologic Life Supporting Association, SWOT Analysis.*

Received: 17.02.2012, Accepted: 28.06.2012

1. GİRİŞ

İnsanların yer değiştirmesinden kaynaklanan bir aktiviteler bütünü şeklinde değerlendirilen turizm, günümüz dünyasının en önemli olgularından birisidir. Nitekim küreselleşmeyi toplumsal ve ekonomik açılardan en çok kolaylaştıran faaliyetin turizm olduğu artık kabul edilmiştir. Gelir getiren ve istihdam sağlayan bir sektör olarak turizm, özellikle kalkınmakta olan ülke ekonomileri için büyük bir kaynak durumundadır. Bu açıdan bakıldığında, coğrafi çevrenin turistik amaçlı kullanım alanları da gittikçe genişlemektedir. Buna karşın turistik etkinlikler, bir ülkenin doğal ve kültürel coğrafyasının sahip olduğu olanak ve kısıtlamalarla yakından ilgilidir [1].

1990'lı yıllardan itibaren dünyada doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılması gerektiği kabul görmeye başlamıştır. Toprak, su, orman vb. doğal kaynakların bugünkü kuşakların ihtiyaçları için kullanılırken gelecek kuşaklarında bu doğal kaynaklara gereksinim duyacağının göz ardı edilmemesi gerektiği ülkelerin ortak konusu olmuştur. Bu konuda çeşitli ülkelerde yoğun olarak gösterilen çabalar olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak dünyada çevre sorunlarının giderek ağırlaşması nedeniyle doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda gösterilen çabaların yetersiz kaldığı söylenilebilir [2].

Turizm açısından bakıldığında, “sürdürülebilirlik, turizmin kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliklerinin devamının sağlanmasıdır” [3]. Daha genel bir biçimde ise, sürdürülebilir turizm, “insanın etkileşimde bulunduğu veya bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin sürdürüldüğü ve aynı zamanda tüm kaynakların, ziyaret edilen bölge insanının ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir” [4].

Tanımında sürdürülebilirlik kavramının temel olduğu tek turizm çeşidi ekoturizmdir. Ekoturizmin en önemli ayırt edici özelliği, doğal, sosyokültürel ve ekonomik olarak sürdürülebilir bir usulde gerçekleşmesi zorunluluğudur. Tüm turizm çeşitlerinin sürdürülebilir bir anlayışla gerçekleşmesi beklenirken, ekoturizm için bu özellik bir zorunluluk olmaktadır.

Richardson (1997)'e [5] göre, ilk kez 1983 yılında Hector Ceballos-Lascurain tarafından kullanılan ekoturizm kavramı şöyle tanımlanmaktadır: Çevre üzerinde mümkün olduğunca az etki bırakarak peyzajı, yaban yaşamı, kır olgusunu inceleme, gözleme ve yaşama gibi özel amaçlar ile bozulmamış yada kirlenmemiş doğal alanlara yapılan gezileri içeren bir turizm şeklidir. En önemli kısmı yerel halkın sürece dâhil olması böylece sosyoekonomik yararların kazanılmasıdır [6]. Ekoturizm kavramının özünü, ekonomik yönden verimli, toplumsal açıdan sorumlu ve çevre-doğa bağlamında sorun yaratmayan uygulamalar oluşturmaktadır [7].

Türkiye çeşitli uygarlıklardan kalma paha biçilmez kültür hazineleri, dünyanın çok az ülkesinde bulunan doğa güzellikleri ve iklim farklılıkları ile büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Dağları, yaylaları, mağaraları, akarsuları, gölleri, termal kaynakları ile geniş bir turizm yelpazesini oluşturmaktadır. Dünyadaki, hızlı ekonomik, siyasal, teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Bu kalıplarda ekoturizm de bir alternatiftir.

Bu çalışmada Tokat ili Niksar ilçesine bağlı Sulugöl köyünde ekoturizm faaliyetlerine gönüllü olarak katılmış bir çiftlik incelenmiştir. Bu çiftlik bölgede alternatif turizm çeşidi olan ekoturizmi bilinçli ve istekli olarak yapan ilk örnek olması nedeniyle dikkat çekicidir. Çalışmada ekoturizmle ilgili gerekli araştırmalar yapılmış, Türkiye'nin bu konudaki durumu irdelenmiş, Tokat ilinin ekoturizm potansiyeli genel olarak ortaya konulmuş ve ekoturizmin ilk örneği olan Küçükağa çiftliğinde gerekli incelemeler yapılmıştır. Çiftlikte yaşayan ailenin ekoturizmle ilgili potansiyeli, beklentileri ve problemleri ortaya konulmuş, çözüm önerileri sunulmuştur.

2. TÜRKİYE'DE EKOTURİZM

Yıllardır turizm sektöründe klasik deniz -kum-güneş turizmiyle yer alan Türkiye, son yıllarda dünya genelinde oldukça hızlı bir biçimde gelişen sürdürülebilir alternatif turizm yöneliminin de etkisiyle duruşunu gözden geçirmiş ve turizm etkinliklerini dört mevsim ve yedi bölgeye yaymaya yönelik girişimlere hız vermiştir. Ekoturizme yönelik yapılanmalar da bu girişimlerin sonucunda gelmiştir [8].

Turizm Bakanlığı turizm ürünlerini çeşitlendirmeyi ve kıyı alanları üzerindeki baskıları azaltacak ve turizmin sosyo-ekonomik faydalarını daha az gelişmiş bölgelere dağıtacak şekilde tatilleri yaymayı amaçlayan bir politika ortaya koymaktadır. Turizm Bakanlığı ekoturizmi; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözetleme) fotosafari, çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, kamp- karavan turizmi, mağara turizmi başlıkları altında ele almıştır [9].

2002 yılının sonunda İstanbul'da Türkiye'nin ilk "Ekoturizm Derneği" kurulmuştur. Günümüzde de faaliyet göstermekte olan dernekler mevcuttur. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, Küre Dağları Ekoturizm Derneği, Karpaz Ekoturizm Birliği, Istanca Ekoturizm Derneği, Kırsal Turizm Derneği bunlardan bazılarıdır.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği; bu çalışmada incelenen çiftliği "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" (TaTuTa) projesi kapsamına alan dernektir.

Buğday hareketi, 1990 yılından bu yana yaşamını sürdürürken diğer yaşamlarla uyum içerisinde ve ekolojik bütüne saygılı bir toplum hayalini besleyerek sürdürdüğü çalışmalarını

12 Ağustos 2002 yılında Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği çatısı altında kurumsallaştırma kararı almıştır. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, bu hayale ulaşmak için “örnekler oluşturma”, “var olana destek olma” ve “bilginin dolaşımını sağlama” misyonunu üstlenmektedir [10].

Amacı, bireylerde ve bir bütün olarak toplumda ekolojik yaşam bilinci ve duyarlılığı oluşturmak, ekolojik dengelerin geri dönüşü olmayacak hız ve biçimde bozulması sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları sunmak ve doğa ile uyumlu yaşamı desteklemektir.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği Türkiye’de ekolojik tarımın hukuksal alt yapısının ve ulusal stratejisinin hazırlanması ve uygulanması konusunda çalışan, resmi yapıdaki Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Ekolojik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi üyesidir. IFOAM (Uluslararası Ekolojik Tarım Hareketleri Federasyonu) aktif üyesi ve destekçisi, ECEAT (Ekolojik Tarım Turizmi Avrupa Merkezi) ve WWOOF’un (Ekolojik Çiftliklerde Gönüllüler Örgütü) Türkiye’deki tek temsilci örgütü, ekolojik tarımın yaygınlaşması, tohum, toprak ve diğer doğal ve tarımsal kaynakların korunması yönünde sürdürdüğü çalışmaları nedeniyle GDO’ya Hayır Platformu katılımcısı ve EVU’nun (Avrupa Vejetaryen Birliği) üyesidir.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneğinin ekolojik ziyaret organizasyonlarının tohumları 1998 yılında Bodrum Buğday Restoran’da atılmıştır. O yıllarda Milas köy pazarından, Dağbelen’de hasır örmeye, Gököy’de kovalık toplamadan; çalı fırınında geleneksel yöntemlerle ekmek yapımına, kadar pek çok bilgilendirme ziyareti düzenleyen Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 6 yıl sonra 2003’te, ekolojik ziyaretleri tüm Türkiye’de gerçekleştiren *TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası)* projesini başlatmıştır [10].

TaTuTa projesinin ana amacı Türkiye’deki ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Projede, ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel vs. boyutlarında bilgi/ilgi sahibi kişilerin, çiftlik ve işletmelerde bilgi, deneyim ve/veya işgüçlerini paylaşırken yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, gönüllüler hem sosyal bir kaynaşmaya hem de yereldeki gerçek tecrübeye ve bu tecrübeye dayalı bilgiye ulaşmaktadır.

Proje , Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası ve Tarım Turizmi şeklinde 2 yönlü işlemektedir.

Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası, ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ve işletmeleri, bu konuda bilgili, deneyimli ve ilgi sahibi kişilerle arazide bir araya getirerek bilgi ve tecrübe değiş-tokuşu sağlamaktadır. Ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel boyutlarında bilgi/ilgi sahibi kişiler bu ziyaretlerde bilgi, deneyim ve/veya işgüçlerini paylaşırken, onların yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, gönüllüler hem sosyal bir kaynaşmaya hem de yereldeki gerçek deneyime dayalı bilgiye ulaşabilmektedir.

Tarım Turizmi işleyişinde ise amaç, kendilerini ekolojik tarıma adanmış çiftçilere, ekolojik üretimi sürdürebilmeleri için ek maddi destek sağlamaktır. Ziyaretçilerin çiftçi ailelerin evinde kalması ve aile sofrasını paylaşması, kültürler arası alışverişi sağlamanın yanında, tüketici-üretici arasındaki ilişkilerin şeffaflaşması ile bireylerin ekolojik döngülere ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin gelişmesine de destek olmaktadır.

Projenin; sosyal etkileşim, doğa ile uyumlu yaşam biçimleri, doğanın korunması için eğitim ve bilinç oluşturmak, ek gelir sağlamak, alternatif pazar oluşturmak gibi faydaları vardır.

Proje günümüzde 30 ayrı noktada 65 çiftlik evi ile devam etmektedir [10]. Çiftliklerin bulunduğu iller; Artvin, Erzurum, Rize, Gümüşhane, Erzincan, Tokat, Samsun, Amasya, Sinop, Kastamonu, Düzce, Sakarya, Yalova, İstanbul, Çanakkale, Manisa, Aydın, Muğla, Afyon, Antalya, Burdur, Isparta'dır.

İlgi duyan çiftçi aileleri Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne gelerek ya da telefon, faks, mektup ve elektronik posta detaylı bilgi almaktadırlar. Aldıkları bilgiler ışığında dahil olmak istediklerine karar verdiklerinde, başvuruda bulunarak, derneği çiftliğe davet etmektedirler. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği proje ekibi belirlenen tarihte çiftliği ziyaret edip, çiftlik sisteme uygunsa bilgi formunu doldurup, çiftlikteki eksiklerin tamamlanması, eğitimler ve ziyaretçi kabulü ile ilgili takvim yapmaktadırlar. Belirlenen takvime göre, dernek çiftliğe gerekli eğitimleri verdikten ve ev sahibi aday aile ise eksiklerini tamamladıktan sonra aralarında sözleşme imzalamaktadırlar. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, çiftliğe haber vererek ziyaretçileri yönlendirip, ziyaretçi ve ev sahibi arasındaki her hangi bir alışverişe dahil olmamaktadır. Ev sahibi aile sözleşme ve/veya rehberde yer alan bilgilerde değişiklik olduğunda ya da Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nden bağımsız olarak ziyaretçi kabul ettiğinde tüm detayları Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne en kısa zamanda bildirmektedirler. Sözleşme bitiminde ev sahibi çiftlik ve dernek arasında değerlendirme yapılarak, gereken düzenlemelerle yeni bir anlaşma dönemi başlatılmaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından desteklenerek ekoturizm faaliyetlerine başlamış olan çiftlik dikkate alınmıştır. Bu amaçla, Sulugöl köyüne gidilerek, Küçükağa Çiftliği sahipleriyle sözlü görüşmeler gerçekleştirilmiş, fotoğraflar çekilmiş ve bu görüşmelerden elde edilen bilgiler rapor haline getirilmiştir. Çiftliğin bağlantılarıyla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Küçükağa Çiftliğinde yaşayan aile Tokat ilinde ekoturizmin bir türü olan çiftlik turizmine gönüllü olarak başlamış olup gerekli desteği alabilmek için sivil toplum kuruluşlarıyla irtibata geçmiş, kendi imkanlarıyla çiftliklerini ekoturizme uygun hale getirmeye çalışmıştır. Bu konudaki girişimleri hala devam etmektedir. Çiftlik ile görüşmeler mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymada yol gösterici olmuştur. Söz konusu aile Tokat ilinde bu alanda bir ilk olduğu için araştırılmaya değer görülmüştür. Ayrıca, Tokat ilinin ekoturizm alanında sahip olduğu güçlü, zayıf yönleri ve karşılaşılabileceği fırsatlar ve tehditleri saptamak amacıyla da SWOT analizi uygulanmıştır. Sahaya dayalı kalitatif verilerin değerlendirilmesinde yaygın olarak SWOT analizi uygulanmaktadır. Toplanan bilgiler SWOT analizi yapılarak bölgenin ekoturizm açısından potansiyeli güçlü, zayıf, yönleri, fırsatlar ve tehditleri açısından değerlendirilerek analiz edilmiştir.

4. TOKAT İLİNİN EKOTURİZM AÇISINDAN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ

Çok köklü ve tarihi bir geçmişe sahip olan Tokat ili Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi arasında bir geçit alanı ve kavşak noktası niteliğindedir. Yeterli turizm potansiyeline sahip olan Tokat ilinde turizmin gelişmesi, emek-yoğun üretim teknolojilerine dayalı olması nedeniyle istihdama, dolayısıyla bölge gelirlerinin ve döviz girdisinin artmasına yol açacaktır.

Tokat İlinin ekoturizm açısından güçlü ve zayıf yönlerinin, fırsat ve tehditlerinin ortaya konduğu SWOT analizi şöyledir;

4.1 Güçlü Yönler

* 600 yıllık tarihi geçmişe sahip Tokat üzerinde yaşattığı tüm kültürlerin izlerini önemli ölçüde taşımaktadır. Hitit, Eti, Roma, Bizans gibi tarih öncesi çağlardan Selçuklu, Osmanlı dönemine kadar yaşayan tüm devletlerin kültürel mirasları vardır. Tarihi evler ve binalar ilgi çekici mekanlardır.

* Kaplıca ve şifalı sular bakımından zengin bir potansiyele sahiptir (Sulusaray, Reşadiye Kaplıcaları, Ayvaz Memba Suyu),

* Tokat ilinde el sanatları oldukça gelişmiştir (bakırcılık, yazmacılık, el dokumacılığı),

* Tokat İlinde düşük rakımlardan yüksek rakımlara kadar birçok yayla mevcuttur (Reşadiye Selemen, Almus Dumanlı, Niksar Çamiçi, Merkez Topçam, Akbelen, Batmantaş Yaylaları),

* Göl Turizmi için Reşadiye Zinav Gölü ve Göllü Köy Gölü ideal mekanlardır,

* Dünyanın en önemli mağaraları arasında yer alan Ballica Mağarası Tokat ilinde mağara turizmi açısından önemli bir altyapı oluşturmaktadır,

* Kara avcılığı oldukça gelişmiştir. Keklik, bıldırcın, tavşan avı yapılmaktadır,

* Tokat Ballica Mağarası ve Ovacık Şelalesi arası trekking için idealdir, yürüyüş yolları yapılmalıdır,

* Kelkit Çayı, Yeşilirmak ve Almus Baraj Gölü gibi alanlar yelkencilik, su kayağı, kürek yarışları gibi birçok su sporlarının yapılabileceği alanlardandır,

* Baraj gölleri, göl ve göletler bakımından zengin olan Tokat'ta olta balıkçılığı ve sportif balıkçılık yapılabilir,

* Tokat-Turhal arasında bulunan Kaz Gölü onlarca çeşit kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Kuş gözlemciliğine uygundur,

* Tokat ili zengin bir mutfığa sahiptir.

4.2. Zayıf Yönler

* Tokat'ın turizm potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik olarak, yeterli kapasite ve kalitede tesisler bulunmamaktadır,

* Toplumun ekoturizm bilinci geliştirilememiştir,

* Ekoturizm için ayrılan tanıtım ve pazarlama bütçeleri yetersizdir,

* Yerel yönetimler ekolojik ürünlere karşı duyarsızdır,

- * Turist sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında yetersizlikler vardır,
- * Ekoturizme yönelik yatırım teşvikleri yetersizdir.

4.3 Fırsatlar

- * Ekoturizmin giderek daha popüler olması,
- * Avrupa Birliği'nin finansal destek sağladığı projelerde ekoturizme de yer verilebilmesidir.

4.4 Tehditler

- * Yabancı tur operatörlerinin satış kataloglarında Türkiye'deki alternatif turizm olanaklarına yeterince yer vermemesi ve dolayısıyla Tokat'ın da bu noktada payını alamaması,
- * Türkiye'nin coğrafi konum nedeniyle bulunduğu bölgede komşu ülkelerde yaşanan savaşlardan ve siyasi istikrarsızlıklardan olumsuz yönde etkilenmesi ve bu olumsuzluğun Tokat'a da yansması,
- * Tokat ilinin turistik imajının zayıflığı,
- * Tokat ilinin afetler açısından riskli bir bölgede olmasıdır.

5. BULGULAR (Sulugöl Köyü)

Bu araştırmada incelenen çiftlik Tokat ilindeki ekoturizm örneğidir. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" (TaTuTa) projesini yürüttüğü 65 çiftlikten birisi olan Küçükağa Çiftliği Tokat ili Niksar ilçesi Sulugöl köyünde bulunmaktadır.

5.1 Köyün Genel Özellikleri

Doğal ve tarihi zenginliğin kaynaştığı, antik "Pontika Kapadokyası"nın, Danişmend ve Selçuklu dönemindeki "Danişmend İli"nin önemli merkezlerinden olan Niksar, Kelkit Vadisinin genişlediği Niksar ovasının kuzeybatısındaki yamaçlara kurulmuştur. Pontus, Roma, Bizans, Danişmendli, Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Beylikler, Osmanlı, T.C. dönemlerini yaşayan Niksar, tarihle iç içe olan bir merkez olmuştur [11].

Çalışma konusu olan Sulugöl Niksar'ın güney doğusunda ve Niksar'a 6 km uzaklıktadır. Köyün ismi köyde bulunan Sülük gölünden gelmektedir. Köyün kökeni Selanik'e dayanmaktadır. Yunanistan göçmenidirler. Köyün iklimi tipik Karadeniz iklimidir. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ceviz en çok yetiştirilen ürünler arasındadır. Sulugöl Köyü'nün çevresinde, Sülük gölü, Hüseyin Gazi Tekkesi, Tolos Mağaraları ve orman yürüyüş alanı (2 km) bulunmaktadır.

5.2 Sulugöl Köyünde Ekoturizm

Sulugöl köyünde ekoturizm ve organik tarım girişimleri 2004 yılında başlamıştır. ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı) Vakfının vasıtasıyla başlangıçta 69 çiftçi bu işe merak salmış fakat içlerinde devam ettiren sadece Küçükağa Çiftliğinde yaşayan

aile olmuştur. Aile derneğe üye olduktan ve gerekli eğitimleri aldıktan sonra köyde kendi imkanlarıyla ekoturizm yapmaya başlamışlardır. Sulugöl'de ekoturizm başlangıçta çok yadırganmıştır. Köylülerin ekoturizm hakkındaki fikirlerinin değişmesi ve önyargılarının kırılması zaman almıştır.

5.3 Küçükağa Çiftliği

Çiftlikteki aile Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne 2004 yılında üye olmuş ve TaTuTa Projesinde yer almaya başlamışlardır. Aile çiftlik turizmini ilk olarak Fethiye'de görmüş, çok beğenmiş ve Tokat'ta yapmak istemiştir. Ekonomik olarak karlı olduğunu düşünmüş, ÇEKÜL Vakfının vasıtasıyla bu derneğe üye olmuştur.

Derneğe üye olduktan sonra İzmir'de eğitime alınmışlar, ekoturizmi nasıl yapacakları, gelen turistlerin köye uyum sağlamaları için neler yapmaları gerektiği gibi konuları öğrenmişlerdir. Eğitim 15 gün sürmüştür ve memnun kalarak ayrılmışlardır.

5.4 Çiftliğin Özellikleri

Bu çiftlikte bir aile yaşamakta olup Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" (TaTuTa) projesi kapsamında ekoturizmin bir türü olan çiftlik turizmini yapmaktadırlar. Aile TaTuTa misafirlerine evlerinin üst dairesini ayırmış olup bu katta üç oda, mutfak, salon, alaturka tuvalet ve güneş enerjisiyle ısınan suyun bulunduğu banyo bulunmaktadır. Aile, yemeklerini misafirleriyle paylaşmaktadır. Çiftlikte organik tarımla uğraşmakta ve köyde ekolojik tarımın yaygınlaşması için çaba göstermektedirler.

5.5 Turist Profili

Ekoturizm ile ilgilenen aile turistleri konuk ve gönüllü olarak misafir etmektedirler. Gönüllü olanlardan ücret alınmamakta, çiftlik işlerine yardımcı olmaktadır. Konuk olanlardan ise günlük, kişi başı yeme-içme dahil 40 TL ücret alınmakta bu fiyatı dernek belirlemektedir. Turistler yurt dışından ve yurtiçinden gelmektedir. Yurt dışından daha çok Japonya, Amerika, Almanya, Singapur ve Hollanda'dan talep olmaktadır. Turistlerden Türkçe bilenler olmakta bilmeyenlerle derneğin gönderdiği tercüman vasıtasıyla iletişim kurulmaktadır. Turistleri Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği bulmaktadır.

5.6 Çiftlikte Ekoturizm Faaliyetleri

Küçükağa çiftliğine gelen turistler ekoturizm uygulamalarından oldukça memnun kalmaktadırlar. Gelen turistler organik tarım yapılan bahçede çalışıp, hayvancılık yapmakta, göle gidip balık tutmakta, doğa yürüyüşü yapmaktadırlar. Çiftliğin yakınında bulunan mağarada ilgilerini çekmektedir. Çiftlikteki aile, turistleri Tokatta bulunan Ballica mağarasını ve tarihi yerleri gezmeye götürmektedir. Yöresel yemekleri çok beğenen turistler düğünleri de eğlenceli bulmaktadırlar. Ailenin maddi kaynak bulması durumunda ileriye yönelik planları arasında faytonla gezi, gözetleme kulesi, göl kenarına bungalow evler yaptırmak bulunmaktadır.

5.6 Doğa Dostu Tarım

Tatil çiftliklerinde öncelikli faaliyet alanı tarım olmalıdır. Çalışmaya konu olan Küçükağa çiftliğinde asıl faaliyet alanı tarım olmakla beraber turizm sadece ek bir gelir niteliğinde

yapılmaktadır. Ekoturizmin “yöre halkına finansal destek sağlamak” amacına uygun olarak yapılan bu faaliyet, alternatif bir ekonomik kazanç yaratma şeklinde değerlendirilmektedir. Ancak yapılan turizm faaliyetinin ekoturizm niteliği taşıması açısından çiftlikte yapılan tarımın doğa dostu tarım olması şarttır. Doğa dostu tarım denilen kavram ise; geleneksel tarım yani toprağı zehirlemeyen, kimyasal gübre kullanılmayan tarımın varolmasıdır. Çiftlikteki ailenin bu konudaki yaklaşım ve bilgi seviyeleri oldukça ikna edicidir. Organik tarımı kriterlere uygun olarak sertifikalı olarak yapmakta ve ilaç, gübre kullanmamaktadırlar. Her yıl toprak ve su analizlerini yaptırmaktadırlar. Mücadelede ısırgan, sarımsak, arap sabunu gibi doğal ürünler kullanmakta ve devamlı olarak firma ve İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından denetlenmektedirler.

2003 yılında ÇEKÜL Vakfı ve Niksar Kültür ve Geleneklerini Yaşatma Derneği'nin ortaklığında başlatılan NET (Niksar Ekolojik Tarım) projesinde yer alan aile organik tarım yapmaktadırlar.

Aile üretimin tamamını (hayvansal ve bitkisel) sertifikalı yapmakta ve üretimleri ORSER (Ankara) firması tarafından sertifikalandırılmaktadır. Arazilerinde buğday, kanola, ceviz, kiraz, elma, armut, vişne, domates, biber, fasulye, pırasa, soğan, lahana, tere, roka ve diğer köklü bitkileri üretmektedir. 40 dönüm arazinin 15 dönümünde sebze, kalanında da meyve ve yem bitkileri yetiştirmekte, ORSER firması tarafından 2 ayda bir denetlenmektedirler. İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde görevli konu uzmanları da denetimde bulunmaktadırlar. Aile organik tarımdan çok kazanmakta, 40 dönüm olan arazilerinden organik tarımla yılda 40-50 bin TL gelir elde etmektedirler. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneğinden pazar bulma konusunda yardım almaktadırlar. Dernek İstanbul, Ankara, Samsun'dan alıcılar bulmakta, aile ürünlerini kargoyla göndermektedirler.

5.7 Çiftliğin Gelir Durumu

Küçükağa çiftliği organik tarımla geçimini sağlamakta olup ekoturizmden şu ana kadar kar etmemişlerdir. Dernekten maddi bir destek olmamakta sadece ziyaretçi bulmada yardımcı olmaktadır. Dernek gönüllülük ilkesiyle çalışmakta, aile yıllık 40 TL aidatla üyeliklerini devam ettirmektedir.

Aile girişimlerinden olumlu sonuçlar alamamış ve karamsarlığa düşmüştür. Bankalardan krediler çekmiş olup, ekonomik olarak çok zor durumda kalmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na başvuruda bulunmuş, destek alamamışlardır. Niksar Belediyesi'ne göl kenarına bungalow evler yapımı için proje yaptırmış, ama sonuca ulaşamamışlardır. Aile OKA'ya (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı) destek almak için başvurmayı düşünmektedir. Aşağıda çiftliğin bazı fotoğrafları verilmiştir.

Fotoğraf 1. Küçükağa Çiftliği

Fotoğraf 2. Ziyaretçilerin Ağırlandığı Kat

Fotoğraf 3. Odalar

Fotoğraf 4. Odalar

Fotoğraf 5. Salon

Fotoğraf 6. Mutfak

Fotoğraf 7. Aile ve Turistler

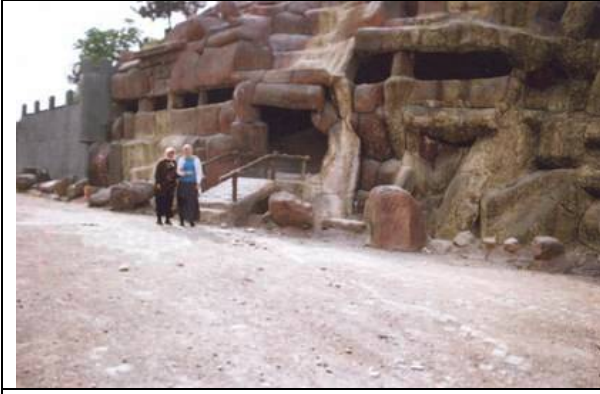
Fotoğraf 8. Aile ve Turistler

Fotoğraf 9. Turistler

Fotoğraf 10. Turistler

Fotoğraf 11. Şehir Tanıtımı

Fotoğraf 12. Ailenin Bahçesi

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin, tarih, kültür, doğa çeşitliliği gibi zenginliğinin ortaya çıkarılıp turiste sunulması için her şeyden önce potansiyelinin tanıtımını ve bu bağlamda pazarlanmasının başarılı bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Ekoturizm doğaya dayalı turizmin temelini oluşturan önemli bir turizm dalıdır. Fakat ekoturizmin sosyal, kültürel ve çevresel bazı etkileri söz konusudur. Bir bölgeye yönelik ekoturizm yaklaşımı içerisinde planlama yapılırken bu tür turizmin doğaya, doğal yaşama, yerel halka ve ulusal ekonomiye etkilerini dikkate alınarak bir planlama yapılmalıdır. Doğal hayat bozulmamalı, doğal ve kültürel değerler tahrip edilmemeli, halkın yaşam tarzı ve geleneksel dokusu zarar görmemeli, bitki örtüsü tahrip edilmemeli ve yöre görsel olarak kirlenmemelidir. Ekoturizm sürdürülebilir turizm yaklaşımına sahip olmalıdır. Bölgenin taşıma kapasitesi aşılmamalı, ülkede sürekli bir kontrol mekanizması bulunmalıdır. Yerli ve yabancı turistler bilinçlendirilmeli gerekirse taşrada İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları koordineli olarak oluşturulacak turizm büroları aracılığı ile bilinçlendirme çalışmaları yürütmelidir. Ülkede etkili bir ekoturizm potansiyeli oluşturulmalı, hükümetler, sosyal gruplar, özel sektör, akademik ve yerel kuruluşlar koordineli bir şekilde çalışmalıdır.

Tokat İlinin ekoturizm konusunda önemli bir potansiyeli vardır. Ancak bu potansiyel değerlendirilememekte ve istihdam sağlama, gelir artışı, döviz girdisi, sosyal gelişim, yerel ekonominin canlanması ve faaliyetlerin çeşitlenmesi gibi il adına olumlu değişimlerden yoksun kalmaktadır.

Araştırmada incelenen Küçükağa çiftliği olumlu değişimleri yaratma adına atılmış bir adım olsa da bölgede değerlendirilebilecek çok fazla alan olduğu düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır.

Çalışma konusu Küçükağa Çiftliğinde organik tarım uygulamaları yapılmaktadır ve çiftlik sahibinin konu hakkındaki bilgileri ikna edici olmuştur. Çiftlik yapısal olarak yörenin doğal ve kültürel özelliklerine aykırı değildir. Küçükağa çiftliğinde turizm daha çok bahar-yaz aylarında yapılmakta olup kredi borçları nedeniyle kâra geçilememiştir. Aile kendi çabalarıyla ekoturizm faaliyetlerini yürütmektedirler. Tatil Çiftliklerinde ekonomik ihtiyaçların dışında sosyal ihtiyaçlarda karşılanmaktadır. Turistlerle çiftlik sahipleri arkadaşlık kurmakta, kültür ve bilgi paylaşımı sağlanmaktadır. Bu paylaşımlar kırsal kesimde geri planda olan kadınlar içinde önemli ve eğitici. Aile turistlerle olan iletişimlerinin çok iyi olduğunu ifade etmektedirler. Tatil Çiftlikleri tarımla uğraşan aile bireylerinden genç nesil içinde istihdam olanağı yaratmaktadır. Ailenin çocukları da ekoturizm faaliyetlerinde gönüllü olarak çalışmaktadırlar. Çiftliğin kendine ait internet sayfası bulunmamakta, çiftliğin ürünlerinin pazarlanmasında ve tanıtımının yapılmasında Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği yardımcı olmakta, ziyaretçi bulmaktadır. Küçükağa Çiftliğine ulaşım kolaydır, Niksar'a 6 km uzaklıkta olup çiftliğin girişinde tabela bulunmaktadır. Çiftlik temel gereksinimleri karşılayacak konfora sahiptir. Temiz ve düzenli odalar, dolaplar, mutfak, banyo, salon, televizyon, telefon, internet gibi olanaklara sahiptir.

Küçükağa Çiftliğinin ve yörenin ekoturizm açısından ilerlemesi için şu öneriler verilebilir;

* Yörenin sahip olduğu doğal güzellikleri ile tarihi ve kültürel değerleri ön plana çıkartılmalıdır. Ziyaretçilerin tüm zamanlarını çiftlikte geçiremeyecekleri göz önünde bulundurularak, zamanlarını farklı şekillerde değerlendirebilecekleri ekoturizm aktiviteleri sunulmalıdır.

* Yöreye farklı amaçla gelen turistlerin gerekli tanıtımlarla çiftliğe ziyareti sağlanmalıdır.

* Organik tarımla ilgili daha fazla desteklenmeli ve ürünlerin reklamı sağlanmalıdır.

* Ziyaretçilerin sağlığı ve güvenliği açısından çiftlikte kalite, hijyen, ekipman, fiziksel olanaklar ve üretim şekli iyileştirilmeli ve projelerle maddi olarak desteklenmelidir.

* Yörede sosyal, kültürel ve ekonomik canlanma sağlamak için yerel yönetimler ve sektörlerin işbirliği ile festival, fuar veya şenlik gibi etkinlikler düzenlenmeli ve ekoturizme dikkat çekilmelidir. Çiftlik bu organizasyonlar aracılığıyla tanıtılmalıdır.

* Ziyaretçilerin çiftlikle doğrudan bağlantı kurmasına olanak tanıyacak, internet, web sayfası, broşür vb kitle iletişim araçları kullanılmalıdır.

* Çiftliğin seyahat acenteleri, tur operatörleri gibi araçlarla da bağlantısı güçlendirilmelidir.

* Tarım, sosyoloji, turizm gibi alanlarda çalışan akademisyenler ve uzmanlar da çiftlik sahiplerini ekoturizm ve tarımla ilgili konularda desteklemeli ve eğitimlerine katkıda bulunmalıdır.

* Tokat İlinde bu tür çiftliklerin ve tesislerin artırılması, ekoturizmin geliştirilmesi amacıyla devlet destek vermeli, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ilgili diğer (özel, gönüllü, devlet)

kuruluşlarla koordineli şekilde tanıtım, bilgilendirme ve benimsetme çalışmalarını yürütmelidir.

KAYNAKLAR

- [1] Soykan, F., Coğrafi Çevrenin Turizm Amaçlı Değerlendirilmesinde Turizm Potansiyelini Saptamanın Önemi, Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, 16-18 Nisan 2003, İzmir, (2003).
- [2] İnan, Ç., Yıldız (Istranca) Dağları ve Çevresindeki Floradan Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm Amacıyla Yararlanma Olanakları, Namık Kemal Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, (2007), Tekirdağ.
- [3] Demir, C. ve Çevirgen, A., Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Basım, (2006), Ankara.
- [4] Özbey, F. R., Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması, Anadolu Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. İktisat Bölümü, (2002), Eskişehir. www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/kuresellesme.doc. Erişim Tarihi: 20.3.2011.
- [5] Richardson, E.N., Towards A Sustainable Ecotourism Strategy for St. Kitts. Environmental Science Program, Faculty of Environmental Design, The University of Calgary. Master Thesis, (1997). Calgary, Alberta.
- [6] Polat, A. T., Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi. Fen bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı , (2006), Konya.
- [7] Akpınar E. ve Bulut Y., Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi , 20-22 Mayıs 2010, Cilt: IV s. 1575-1594, (2010), Erzurum.
- [8] Bekiroğlu, M., Uçmakdere'nin (Tekirdağ) Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü ,Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, (2008), Tekirdağ.
- [9] Çağatay, A., Yurdaer, M. ve Kırış, R., "Eko-Turizm İçin Mekan Ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması (Akseki-İbradı Havzası Örneği), Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri , 12-14 Nisan 2002, Cilt II., (2002), s. 205.
- [10] Anonim, <http://www.bugday.org>. Erişim Tarihi: 27.04.2011.
- [11] Anonim, Tokat İli Yeraltı ve Yerüstü Kaynaklarının Tespiti ve Ekonomiye Kazandırılması. Tokat İl Genel Meclisi Sanayi ve Ticaret Komisyonu, s.44, (2007), Tokat.